

Yhteiskuntaopin ainereaalikoe 17.9.2020

Koe on kaksiosainen. Osassa I on kuusi 20 pisteen tehtävää ja osassa II kolme 30 pisteen tehtävää. Saat vastata enintään viiteen tehtävään. Näistä tehtävistä enintään kaksi saa olla osasta II. Kokeen maksimipistemäärä on 120. Sen saavuttaminen edellyttää, että vastaat kolmeen osan I tehtävään ja kahteen osan II tehtävään. Halutessasi voit tuottaa vastausten tueksi piirroksia, kaavioita tai taulukoita ja liittää niistä kuvakaappauksen mihin tahansa tekstivastaukseen.

Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.

Sisälllys

Osa I: 20 pisteen tehtävät

Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Eduskunnan ja hallituksen välinen vallanjako Suomessa 20 p.
2. EU:n demokraattisuus 20 p. *Aineisto*
3. Syntyvyys Suomessa 20 p. *Aineisto*
4. Osa-aikainen palkkatyö 20 p. *Aineisto*
5. Rikoksen määrittely 20 p.
6. Huivin ja hunnun käyttö ja perusoikeudet 20 p. *Aineisto*

Osa II: 30 pisteen tehtävät

Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Puolueiden vaalimenestys eri alueilla ja eri väestöryhmissä 30 p. *Aineisto*
8. Kuntatalous 30 p. *Aineisto*
9. Populismi ja politiikka 30 p. *Aineisto*

Koe yhteensä 120 p.

Osa I: 20 pisteen tehtävät

Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Eduskunnan ja hallituksen välinen vallanjako Suomessa 20 p.

Tarkastele eduskunnan ja hallituksen (valtioneuvosto) välistä vallanjakoa Suomessa.

2. EU:n demokraattisuus 20 p.

Meemeissä (aineisto 2. A) on kaksi näkemystä EU:n demokraattisuudesta. Tarkastele, millaisen kuvan meemit antavat EU:n demokraattisuudesta, ja arvioi niiden esittämien näkemysten paikkansapitävyyttä.

Aineisto 2.A Kaksi meemiä

Kuvan tekstien käännökset

'BRUSSELS EU' DICTATORSHIP

"Brysselin EU" diktatuuri

If the ultimate power no longer resides with the people, democracy becomes dictatorship.

Jos viimekätinen päätösvalta ei ole enää kansalla, demokratia muuttuu diktatuuriksi.

Corporate interests
• Oil and Drug Cartel

Yritysten intressit
• Öljy- ja lääketieteellisyys

Controls the Executive

Kontrolloi toimeenpanevaa tasoa

Executive and Legislative Level
• EU Commission
• Appointed President

Toimeenpaneva ja lakeja säättävä taso
• EU komissio
• Nimitetty komission puheenjohtaja

Commission Controls Legislative Process

Komissio kontrolloi lainsäädäntöprosessia

EU Parliament
• No right for independent lawmaking

EU parlamentti
• ei oikeutta itsenäiseen lainsäädäntöön

NO VOTE

Ei äänioikeutta

The People
Unlike in a true democracy, in the EU the power no longer resides with the people

Kansa
Toisin kuin aidossa demokratiassa, EU:ssa valta ei ole enää kansalla

Vote

Äänioikeus

Kuvan tekstien käännökset

Claim: The EU is undemocratic / a dictatorship /
run by unelected bureaucrats

Väite: EU on epädemokraattinen/ diktatuuri/ jota
johtavat ei-demokraattisesti valitut byrokraatit

Truth

Totuus

The European Parliament is directly elected.

Euroopan parlamentti on demokraattisesti valittu.

The Council of the EU is directly elected.

Euroopan unionin neuvosto on demokraattisesti valittu.

The European Council is directly elected.

Eurooppa-neuvosto on demokraattisesti valittu.

The European Commission is elected by the
European Parliament and the Council of the EU

Euroopan komissio on Euroopan parlamentin ja
Euroopan unionin neuvoston valitsema

Lähde: Earth Matters -sivusto. <https://www.earth-matters.nl/11/14467/verborgen-nieuws/van-neurenberg-naar-brussel-de-oorsprong-en-werking-van-het-europees-parlement.html>. Viitattu: 6.11.2019. Käännös: YTL.

Lähde: Ball Memes -sivusto. <https://ballmemes.com/i/eumemes-eu-claim-the-eu-is-undemocratic-a-dictatorship-run-1017aa06f16b4d8e81fab60236b0e620>. Viitattu: 6.11.2019. Käännös: YTL.

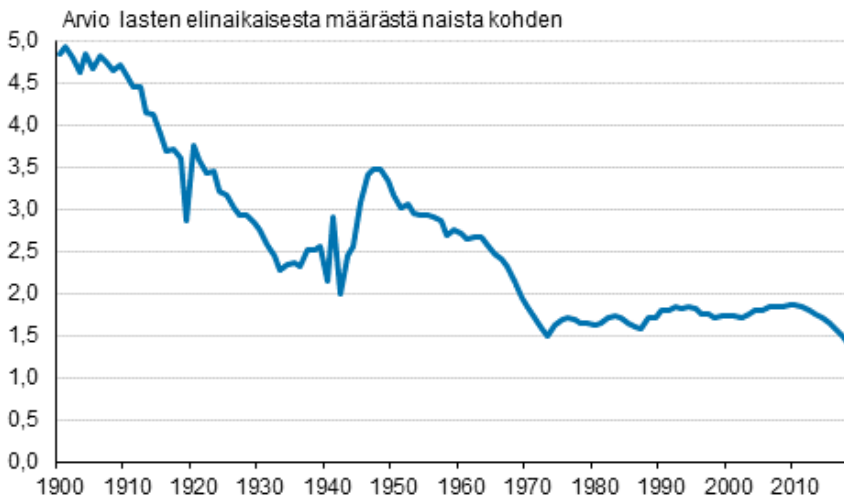
3. Syntyvyys Suomessa 20 p.

Kun syntyneiden määrä suhteutetaan synnytysikäisiin naisiin, voidaan tarkastella syntyvyyttä. Syntyvyyden mittaamisessa käytetään yleisesti kokonaishedelmällisyyslukua, joka kertoo, kuinka monta lasta nainen synnyttäisi elämänsä aikana, jos syntyvyys pysyisi laskentavuoden tasolla. Kuvio 3. A kuvaa kokonaishedelmällisyysluvun muutoksia Suomessa vuosina 1900–2018.

3.1. Tarkastele syitä kuvion 3. A osoittamaan kehitykseen Suomessa. 10 p.

3.2. Pohdi, mitä yhteiskunnallisia seurauksia 2010-luvun aikana tapahtuneella syntyvyyden laskulla on. 10 p.

Kuvio 3.A: Kokonaishedelmällisyysluku Suomessa vuosina 1900–2018

Lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT). *Syntyneet*. Tilastokeskus. Verkkojulkaisu. http://www.stat.fi/til/synt/2018/synt_2018_2019-04-26_tie_001_fi.html tilastokeskus (www.stat.fi/til/ssaaty/2017/ssaaty_2017_2018-05-08_fi.pdf). Julkaistu: 2018. Viitattu: 18.8.2019.

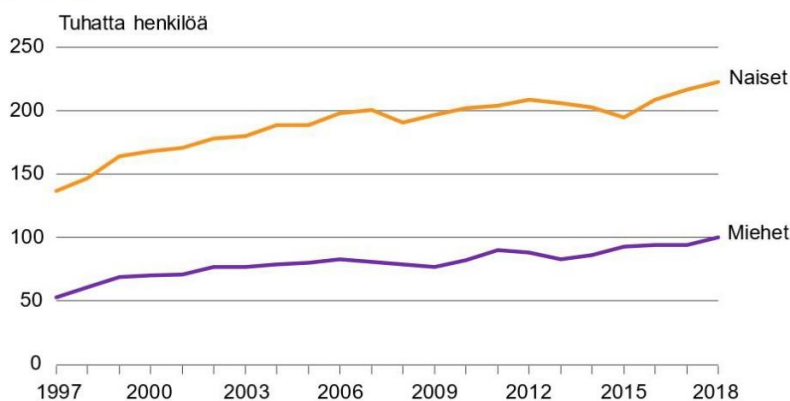
4. Osa-aikainen palkkatyö 20 p.

Kuviot 4. A ja 4. B kertovat osa-aikatyötä tekevien 15–64-vuotiaiden palkansaajien määrän Suomessa vuosina 1997–2018 tuhansina henkilöinä ja niiden tähän ryhmään kuuluvien palkansaajien osuuden (prosentteina), jotka vuosina 1997–2018 ovat selittäneet Tilastokeskuksen kyselyssä osa-aikaista työntekeään sillä, että koko-aikatyötä ei ole ollut tarjolla. Palkansaajat on eroteltu aineistossa sukupuolen mukaan. Tiedot on julkaistu Tilastokeskuksen yliaktuaari Tatu Leskisen asiantuntijablogissa 9.8.2019.

Erittele kuvioiden 4. A ja 4. B pohjalta osa-aikaisen työnteon kehitystä Suomessa vuosina 1997–2018, ja pohdi aineistossa näkyvän kehityksen syitä ja seurauksia.

4. A Kuvio: Osa-aikatyötä tekevien määrä Suomessa

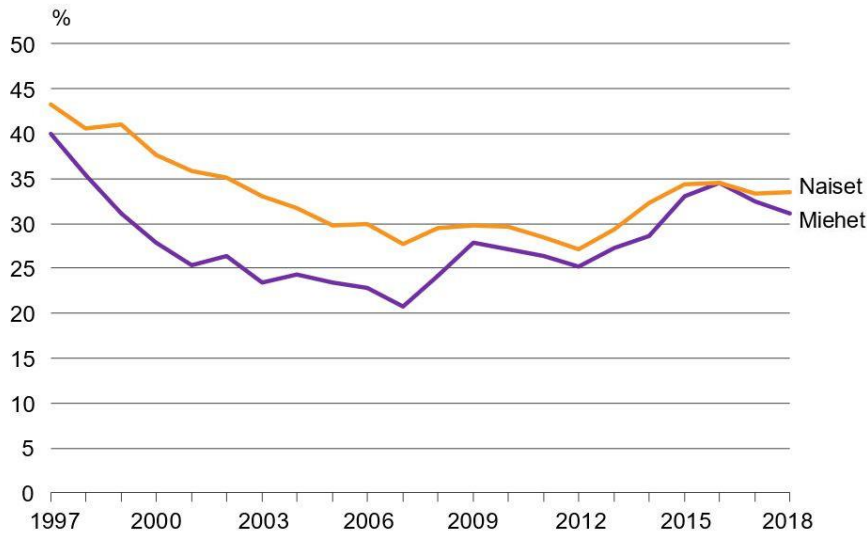
OSA-AIKATYÖTÄ TEKEVÄT PALKANSAAJAT, 15–64-VUOTIAAT, 1997–2018

Lähde: Tilastokeskus. Työvoimatutkimus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2019/osa-aikatyo-on-yleistynyt-tyytymattomyys-siihen-ei-pitaisiko-muuttaa-puhetta/>. Viitattu: 11.8.2019. Muokkaus: YTL.

4. B Kuvio: Niiden vastaajien osuus kaikista osa-aikatyötä tekevistä palkansaajista, jotka ovat vuosina 1997–2018 ilmoittaneet osa-aikatyön tekemisen syyksi ”kokoaikatyötä ei ollut tarjolla”

”KOKOAIKATYÖTÄ EI OLLUT TARJOLLA” VASTANNEIDEN OSUUS
OSA-AIKATYÖTÄ TEKEVISTÄ PALKANSAAJISTA, 15–64-VUOTIAAT,
1997–2018

Lähde: Tilastokeskus. Työvoimatutkimus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2019/osa-aikatyo-on-yleistynyt-tyytymattomyys-siihen-ei-pitaisiko-muuttaa-puhetta/>. Viitattu: 11.8.2019. Muokkaus: YTL.

5. Rikoksen määrittely 20 p.

Pohdi esimerkkien avulla, milloin teko on rikos ja milloin rikos voidaan jättää rankaisematta.

6. Huivin ja hunnun käyttö ja perusoikeudet 20 p.

Itävallan parlamentti säätö toukokuussa 2019 lain, joka kieltää huivien (hijab) käyttämisen perusopetusta antavissa kouluissa. Aiemmin se oli eräiden muiden eurooppalaisten valtioiden tavoin kieltänyt kasvot peittävän hunnun (niqab tai burka) käytön julkisilla paikoilla. Myös Suomessa on keskusteltu huivi- ja huntukiellosta.

Arvioi huivin (hijab) ja kasvot peittävän hunnun (niqab tai burka) käytön kieltämistä Suomen kansalaisten perusoikeuksien kannalta. Hyödynnä vastauksessasi tekstikatkelmia 6. A, 6. B ja 6. C.

Aineisto

6. A Tekstikatkelma: Kansanedustaja Riikka Purran haastattelu

Itävallan parlamentti hyväksyi keskiviikkona peruskoulujen huivikiellon. Aiemmin maa on jo kieltänyt kasvot peittävät hunnut julkisilla paikoilla.

Perussuomalaisten kansanedustaja Riikka Purra vaatii, että Suomi seuraa Itävaltaa huntu- ja huivikiellossa.

– Itävalta on jo pitkään tehnyt hyvää maahanmuuttopolitiikkaa. Kansa haluaa suojella itävaltalaista ja eurooppalaista kulttuuria, ja päätöksentekijöiden enemmistö on samoilla linjoilla. Tällaista rohkeutta kaipaisi Suomeenkin. – – Ne [hunnut ja huivit] ovat alistamisen välineitä eivätkä kuulu sekulaariin, tasa-arvoiseen ja lasten oikeuksia kunnioittavaan Suomeen, Purra toteaa.

Lähde: Purra: Suomen on seurattava Itävaltaa huntu- ja huivikiellon määräämisessä. Verkkolehti Suomen Uutiset. <https://www.suomenuutiset.fi/purra-suomen-seurattava-itavaltaa-huntu-huivikiellon-maaraamisessa/>.
Julkaistu: 17.5.2019. Viitattu: 17.10.2019. Muokkaus: YTL.

6. B Tekstikatkelma: Pariisissa asuva iranilainen kirjailija Chahdorrt Djavanni ottaa kantaa huntuun

”Käytin huntua kymmenen vuotta. Huntu tai kuolema, ja minä tiedän mistä puhun. – – Olin sorrettu ja alistettu musliminainen 13-vuotiaasta 23-vuotiaaksi ja tuomittu vankeuteen mustan hunnun alle. – – Demokraattisissa maissa syntyneet eivät voi käsittää, että islamilaisissa teokratioissa elävien on mahdotonta edes kuvitella länsimaissa täysin luonnollisilta tuntuvia oikeuksia. Millaista on käyttää huntua, asua hunnutetussa ruumiissa? Mitä tarkoittaa, kun ihminen suljetaan hunnutettuun ruumiiseen vain siksi, että hän on nainen?”

Lähde: Renata Pepicelli. Islamin huntu. Julkaistu: 2014.

6. C Tekstikatkelma: Faisa Kahiye, Musliminainen ei ole alistettu länsimaissa

”Olen muutaman viime kuukauden aikana kuullut jatkuvasti vihjailua siitä, että islam heikentää musliminaisten integroitumista länsimaihin. Väite useimmiten perustellaan sillä, että nainen peittää ihonsa ja hiuksensa, minkä katsotaan estävän toiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan sopeutumisen.

– – Yleensä uskontoon liittyvä säädyllinen pukeutuminen yhdistetään alistamiseen. On kuitenkin erittäin vaikea uskoa siihen, että liberaalissa demokratiassa voidaan pakottaa ihminen uskomaan johonkin uskontoon, johon hän ei halua uskoa. Tähän kohtaan on hyvä mainita, että islamissakaan ei saa pakottaa ketään muslimiksi. Näin ollen henkilön pakottaminen tiettyyn uskonnolliseen tapaan, kuten huivin käyttöön, on yhtä kiellettyä.

– – Kaikki, mikä ei sovi nykyaikaiseen länsimaiseen ajattelutapaan, ei ole automaattisesti väärin. Se, että nainen ei ole bikineissä hiekkarannalla, on täysin hänen oma valintansa – eikä kenenkään henkilön tarvitse puuttua siihen tai paheksua sitä ikään kuin säälisi häntä. Musliminainen kantaa huivia ylpeydellä – ei pakosta.

Rohkenen väittää, ettei integroitumisella uuteen yhteiskuntaan ole mitään tekemistä uskonnon kanssa. Kyse on pikemminkin lähtömaan kulttuurista, perheen tavoista ja omasta tahtotilasta, haluaako integroitua vai ei. Jos nainen haluaa päästä Suomessa pitkälle, uskonto ei ole hidaste, vaan se voi pikemminkin kannustaa ahkeruuteen. Islam kehottaa hankkimaan itselleen elantonsa sekä auttamaan hädässä olevia ihmisiä. Uskontotusta ei tälläkään hetkellä ole mitään merkitystä siihen, että pärjääkö Suomessa vai ei. Uskontoa käytetään lähinnä tekosyynä ennakkoluuloiseen käytökseen, kun nähdään jotain itselleen vierasta. – –”

Faisa Kahiye on suomalaistaustainen valtiotieteilijä Tukholman yliopistossa.

Lähde: Faisa Kahiye. Musliminainen ei ole alistettu länsimaissa. Verkko-uutiset.fi. <https://www.verkkouutiset.fi/musliminainen-ei-ole-alistettu-lansimaissa/>. Julkaistu: 12.8.2019. Viitattu: 30.11.2019. Muokkaus: YTL.

Osa II: 30 pisteen tehtävät

Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Puolueiden vaalimenestys eri alueilla ja eri väestöryhmissä 30 p.

Keväällä 2019 Suomessa järjestettiin eduskuntavaalit. Taulukko 7. A kertoo vaaleissa suurimman kannatuksen saaneiden viiden puolueen ääniosuudet täysinä prosentteina (%) erityyppisillä äänestysalueilla ja koko maassa. Alueet on eroteltu väestön tulotason ja eläkeikäisen väestön osuuden mukaan sekä sen mukaan, onko alueella kaupunkimaista, taajama- vai haja-asutusta.

7.1. Vertaile taulukon 7. A pohjalta puolueita keskenään sen suhteen, miten ne menestyivät erityyppisillä äänestysalueilla, ja pohdi syitä niiden vaalimenestyksen alueellisiin eroihin ja yhtäläisyyksiin. 20 p.

7.2. Väitetään, että äänestäjien poliittiset kannat liittyvät nykyisin paljolti arvo- ja identiteettikysymyksiin, kun ne aikaisemmin liittyivät etenkin taloudellisiin kysymyksiin. Arvioi väitteen osuvuutta taulukon 7. A pohjalta. 10 p.

7. A Taulukko: Puolueiden ääniosuus vuoden 2019 eduskuntavaaleissa

Erityyppiset äänestysalueet ja koko maa	Keskusta	Perussuomalaiset	Kokoomus	SDP	Vihreät
Koko maa	14	18	17	18	12
Tulotaso korkea	8	16	23	16	14
Tulotaso keskimääräinen	14	19	15	20	10
Tulotaso matala	21	18	13	17	9
Kaupunkiasutusta	6	15	21	17	17
Asutuskeskusasutusta	12	18	17	21	10
Haja-asutusta	25	19	12	16	6
Eläkeläisten osuus suuri	20	19	14	19	7
Eläkeläisten osuus keskimääräinen	13	18	17	18	11
Eläkeläisten osuus pieni	10	17	20	16	15

Lähde: Tilastokeskus. Eduskuntavaalit 2019, tarkastuslaskennan tulos. https://www.stat.fi/til/evaa/2019/evaa_2019_2019-04-24_tie_001_fi.html. Viitattu: 8.8.2019. Muokkaus: YTL.

8. Kuntatalous 30 p.

Suomen Kuntaliitto ja Veronmaksajain Keskusliitto ovat yhteiskunnallisia etujärjestöjä, joiden toiminnan tavoitteita on esitelty tekstikatkelmissa 8. A ja 8. B. Kuvioissa 8. C ja 8. D on Suomen Kuntaliitolta peräisin olevia tietoaineistoja, jotka on julkaistu Veronmaksajain Keskusliiton verkkosivuilla. Niissä on kuvattu kuntien ja kuntayhtymien keskeiset tuloerät vuonna 2019 miljardeina euroina (kuvion laatimisajan ennuste) ja keskimääräisen kunnallisveroprosentin (%) kehitys Suomessa vuosina 1980–2019 sekä Manner-Suomen korkeimmat ja matalimmat kunnallisveroprosentit samoina vuosina.

8.1. Pohdi tekstikatkelmia 8. A ja 8. B hyödyntäen, mitä lähdekriittisiä näkökohtia on syytä ottaa huomioon, kun luetaan Kuntaliiton ja Veronmaksajain Keskusliiton tarjoamaa kuvioiden 8. C ja 8. D kaltaista informaatiota kuntien taloudesta. 6 p.

8.2. Erittele kuviossa 8. C näkyvää kunnallisveroprosenttien kehitystä ja pohdi syitä siihen, miksi kunnallisveroprosentin suuruudessa on eroja kuntien välillä. 10 p.

8.3. Vuonna 2018 kaksi kolmasosaa Suomen kunnista teki alijäämäisen tuloksen. Laadi kuvioita 8. C ja 8. D hyödyntäen tällaisten kuntien päättäjille suunnattu muistio, jossa eritellään kuntataloutta vahvistavien eri toimenpiteiden etuja ja heikkouksia. 14 p.

Aineisto

8. A Tekstikatkelma: Veronmaksajain Keskusliiton esittely

Veronmaksajain Keskusliiton verkkosivuilla liitosta kerrotaan seuraavasti: *Veronmaksajain Keskusliitto (Veronmaksajat) on kotitalouksien, yritysten ja yhteisöjen riippumaton järjestö. Liitto neuvoo suomalaisia kaikissa verotukseen liittyvissä elämäntilanteissa, ajaa kohtuullista verotusta sekä puolustaa kansalaisten oikeusturvaa verotuskysymyksissä.*

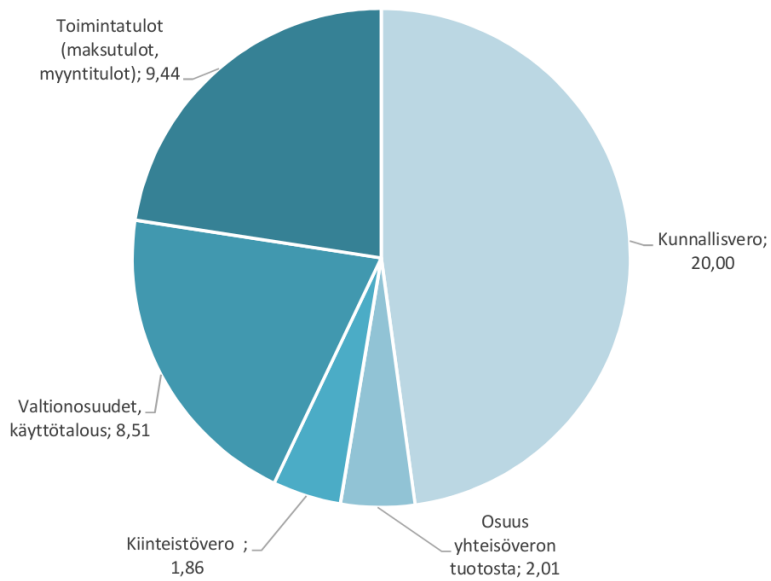
Lähde: Veronmaksajain Keskusliitto. <https://www.veronmaksajat.fi/jasenyys/Veronmaksajat/#e7d4e7cc>. Viitattu: 29.11.2019.

8. B Tekstikatkelma: Suomen Kuntaliiton esittely

Suomen Kuntaliiton verkkosivuilla liittoa luonnehditaan seuraavasti: *Suomen Kuntaliitto on kuntasektorin edunvalvoja, kehittäjäkumppani sekä asiantuntija- ja tietopalvelujen tarjoaja. Kuntaliiton jäseniä ovat Suomen kunnat ja kaupungit. Toiminnassamme ovat mukana myös maakuntien liitot, sairaanhoitopiirit, muut kuntayhtymät sekä kuntataustaiset osakeyhtiöt.*

Lähde: Suomen Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/kuntaliitto>. Viitattu: 29.11.2019.

8. C Kuvio: Kuntien ja kuntayhtymien keskeiset tuloerät vuonna 2019 (ennuste), mrd. euroa

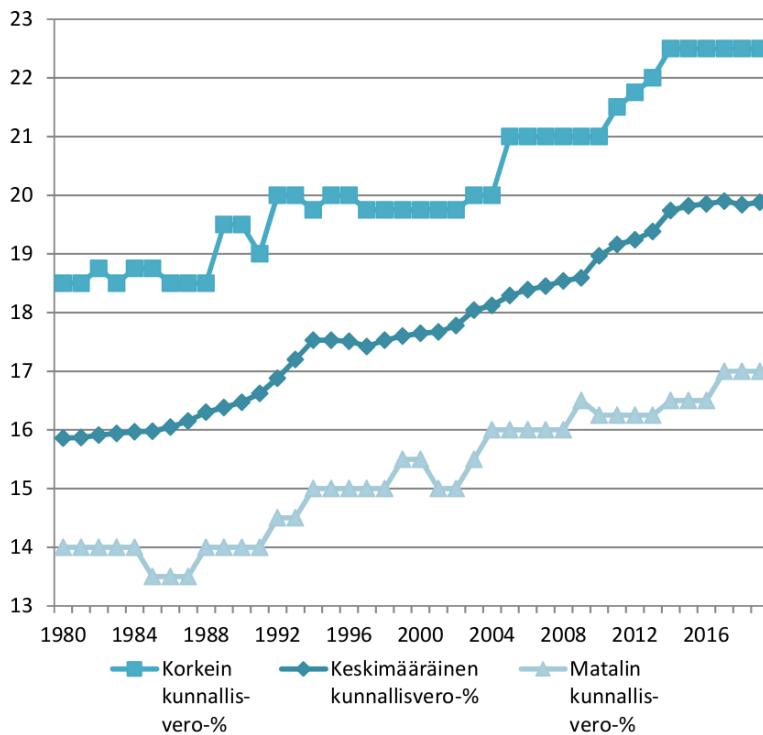

Lähde: Kuntaliitto. Veronmaksajain Keskusliitto.

https://www.veronmaksajat.fi/globalassets/ajankohtaista/lehdistotiedotteet/verotietoa_84_nettiin.pdf. Viitattu: 27.9.2019.

Muokkaus: YTL.

8. D Kuvio: Keskimääräinen kunnallisveroprosentti Suomessa ja Manner-Suomen kunnallisveroprosenttien vaihteluväli 1980–2019

Lähde: Kuntaliitto. Veronmaksajain Keskusliitto.

https://www.veronmaksajat.fi/globalassets/ajankohtaista/lehdistotiedotteet/verotietoa_84_nettiin.pdf. Viitattu: 27.9.2019.

Muokkaus: YTL.

9. Populismi ja politiikka 30 p.

Tekstikatkelmassa 9. A tarkastellaan populismia poliittista elämää muovaavana ilmiönä.

9.1. Erittele, miten tekstikatkelmassa 9. A luonnehditut populismin piirteet ovat ilmenneet viime vuosina Suomessa ja kansainvälisessä politiikassa. 14 p.

9.2. Mitkä seikat puhuvat tekstikatkelmassa 9. A hahmoteltuja tulevaisuuden kehityssuuntia vastaan ja mitkä niiden puolesta? Pohdi asiaa suomalaisten ja ulkomaisten esimerkkien avulla. 16 p.

9. A Tekstikatkelma: Emilia Palonen, Puhkeaako demokratian kupla?

Puhkeaako demokratian kupla? Emilia Palonen, Helsingin yliopisto

”Johdanto

Vastakkainasettelua ruokkiva retoriikka on keskeinen uhka demokratialle. Sosiaalinen media antaa mahdollisuuksia kollektiiviseen ”kohkaamiseen”, eli hypeen, joka tuottaa merkityksiä ja vie huomion tiettyihin vastakkainasetteluihin. Samaan aikaan on vakiintunut oletus läheisyydestä ja samanaikaisuudesta osana yhteiskunnallista ja henkilökohtaistakin kommunikaatiota. Globaalit haasteet tuntuvat myös Suomessa ja Euroopassa. Miten ilmiö syntyy ja vahvistuu, mitä se tarkoittaa etenkin demokratialle, ja miten siihen voisi varautua?

Populismin nousuun liittyy hyökkäys valtaapitäviä eliittejä ja heidän etäännyntymistään kohtaan. Se kietoutuu läheisyyteen ja vastakkainasetteluun. Läheisyys ja samanaikaisuus ovat hybridimedian aikakauden ilmiöitä. Hybridimedia eli sosiaalisen ja perinteisen median yhdistelmä on mahdollistanut sen, että voidaan ikään kuin seurata reaaliaikaisesti sitä, mitä muualla – politiikassa ”oikeasti” tapahtuu. Tämä on haastanut anti-elitismiä ja kummunnut siitä. Samoin se on luonut uudenlaisen läheisyyden edustajan ja edustettavan välillä
--

Oletus poliitikkojen jatkuvasta saatavuudesta on tulossa tiensä päähän. Se aiheuttaa poliitikoille uupumusta ja kansalaisten on vaikea löytää motivaatiota lähteä politiikkaan mukaan. Toistuva kohkaus ja iholle tulevat poliittiset kysymykset kuluttavat myös yleisöä ja heidän poliittista toimijuuttaan. Vastakkainasetteluista (sosiaalisessa) mediassa on jo siirrytty uudenlaiseen poliittiseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Paikallisuus ja osallistuminen tuovat monille uudenlaista konkretiaa kokijoiden todellisuudesta kaukana olevien globaalien tapahtumien ja muka läheisten mutta lopulta etäiseksi jäävien poliitikkojen sijaan.

Demokratiaa on mahdollista ajatella eri tavoin. Liberaali demokratia on perinteisesti nojautunut siihen, että eri ryhmät edustavat eduskunnassa tiettyjä intressejä. Se, mitä nämä intressit ovat, on osa poliittista määrittelyä, vaikka puolueet saattavat kuvitella, että kyselytutkimuksilla päästään käsiksi äänestäjien kokonaisuuteen. Jokainen laajaa äänestäjäkuntaa havitteleva massapuolue edustaa valtavasti erilaisia näkökulmia, ei pelkkää yhtä intressiä. ”Kansa” ei ole ennalta annettu, vaan sitä tuotetaan politiikassa jatkuvasti. Miten kansa jakautuu ja miten heistä muodostuu poliittisia ryhmiä, on tulevaisuudessa avointa.

[Populismi] on nimenomaan tuonut esiin sen, että poliittisten puolueiden tehtävänä on tuottaa sitä, mitä käsitetään poliittiseksi, eikä ottaa poliittista annettuna. Populismina on perinteisesti Suomessa pidetty kansaan vetoavaa tyhjänpuhumista. Jotkut viittaavat sillä suoranaiseen valehteluun. Tällä ei kuitenkaan ole mitään tekemistä analyyttisten tai tieteellisten populismin määritelmien kanssa.

-- *Populismi on ideologisesti tyhjäsältöinen: sen voi tunnistaa tavassa luoda merkityksiä. Populismi tuottaa vastakkainasettelun politiikan tai yhteiskunnallisella merkityksenannon kentällä ja tätä kautta*

meitä ja muita. Näihin liittyy voimakas tunneside. Tyhjäsältöisyys liittyy juuri siihen, että populistisen retoriikan luoma vastakkainasettelu tai me ei ole ennalta määritelty. Se on mikä vain, joten populismia voi tunnistaa eri muodoissa ja eri puolilla poliittista kenttää tai kulttuurisesti ilmenevänä. Populismi on siis vasemmistopopulismia tai oikeistopopulismia, ja vaikka eliitinvastaisuus usein on näiden populismien keskiössä, myös eliitti on kenties populistinen. Anti-populismi tyhjänä populismin vastustamisena ja samanmielisten ”meidän” luomisena tämän vastustamisen kautta on yksi populismin muoto.

Kulttuuriset ilmiöt, joita median murros ja hybridisoituminen edistävät, ovat helposti populistisia. Esimerkiksi rokotusvastaisuuden luoma me–muut-vastakkainasettelu voidaan nähdä populistisena. Se on tieteen ja totuuden vastainen, mutta populistisen siitä tekee tunteikas vastustaminen ja ”meidän” luominen, joka tapahtuu rokotusten ja tieteellisen tiedon vastustamisen sekä muiden teemaan liitettyjen toimien, väitteiden ja vaatimusten kautta.

Koska populismi on lähtökohtaisesti tyhjäsältöistä ja tunteikasta vastakkainasettelua, keskeistä on luoda ”paha toinen”. Tästä syntyy perustavanlaatuisen oletus siitä, että on olemassa myös ”hyvä me”. Tavallaan nerokas kaksipuolinen systeemi aiheuttaa sen, että omia konkreettisia politiikkoja tai vaatimuksia ei tarvitse kuvata: riittää, että kyseenalaistaa toisen – ei välttämättä konkreettisen politiikan tasolla, sisällöllisesti, vaan lähtökohtaisesti vääränä. – –

Jos polarisaatio syntyy ja alkaa vakiintua, on hyvin vaikea tuoda uusia rajoja, sillä vahvan polarisaation kaudella kaikki erot ja merkitykset kiinnitetään juuri vallalla olevaan rajaan. Tämän voi nähdä olevan demokratian ja keskustelun näkökulmasta ongelmallista: demokratia vaatii useita näkökulmia ja keskustelua. Etenkin tilanteessa, jossa kilpailu on tiukkaa, polarisaatio vie aidon keskustelun mahdollisuudet niin osapuolten välisestä kanssakäymisestä tai politiikasta kuin osapuolten sisältä. Kauhun tasapainossa ei ole hyödyllistä tuoda esiin useita vaihtoehtoisia näkökulmia ”oman jengin” sisältä, sillä tämä voisi heikentää omaa ryhmää.

Mustat joutsenet

Edellä mainituista kehityksistä voi nousta kaksi yllättävää kehityskulkua. Kansa voidaan joko saada innostettua mukaan populismilla, läheisyydellä ja osallisuudella tai osallisuuskuplan ja populististen liikkeiden lupausten lässähtäminen voi aiheuttaa sen, että usko demokratiaan heikkenee kokonaan. Läheisyys vieraannuttaa ihmisiä politiikan teosta, läheisyyden lupaukseen petytään. Poliitikkoja ei lähde mukaan politiikkaan, mutta samankaltainen ongelma syntyy ruohonjuuritasolla laajemmin: miten innostaa mukaan ihmisiä, jotka ovat jo kertaalleen kokeneet läheisyyden ja samanaikaisuuden hypen – ja pettyneet siihen.

Tämä voisi legitimoida illiberaalia demokratiaa mutta yhtä lailla tarvetta kehittää uudenlaista ja sisäänsulkevaa demokratiaa. Kun polarisaation tyhjä samaistuminen korvaa keskustelun siitä, mitä pitäisi tehdä, jossain vaiheessa tartutaan taas käytäntöihin, materiaaliin ilmiöihin sekä konkreettisiin perustoihin ja arvopohjiin – kuten myös niihin liittyviin eroihin poliittisten liikkeiden ja puolueiden välillä.

– – Kohkaamisen sijaan voisi keskeiseksi nousta analyysi. Kyky analysoida tiedonvälityksen ja sosiaalisen median läsnäolon ja samanaikaisuuden vaateita voi muuttua entistä tärkeämmäksi, kun kilpaillaan eri analyysien selitysvuorosta. Voi olla, että tulevaisuuden poliitikkoihanne ei enää palaudu läheisyyteen, samanaikaisuuteen ja autenttisuuteen, vaan kykyyn selittää, debatoita ja toteuttaa demokratiaa ristiriitoinen ja yhteenliittämiseen, kykyyn luoda ja ylläpitää merkityksellisiä – ei vain symbolisia – verkostoja.

Nykyinen Euroopan unioni kuihtuu samaan legitimaatiovajeeseen ja kansalle selittämisen puutteeseen. Koska konkreettiset ongelmat ovat kuitenkin samoja ympäri Eurooppaa, uusi yhteistyö nousee ja rakentuu

ratkaisukeskeisesti ja analyttisesti eikä niinkään enää symbolisena voimana, jolle keskeisiä ovat sodan välttämisen ja edullisen työvoiman saatavuuden takaaminen. Uusi yhteistyö korostaa tarvetta seurata eritahtisia kehityksiä ja kehittää parhaita käytäntöjä, uuden hitaamman, analyttisemmän ajattelutavan mukaisesti. Myös transnationaalinen demokratia kehittyy.”

Lähde: Emilia Palonen. Toim. Juhana Aunesluoma ja Suvi Kansikas. Puhkeaako demokratian kupla?. Euroopan villit kortit ja mustat joutsenet. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 6/2018.

https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/tuvj_6+2018.pdf. Viitattu: 17.9.2019.

Tarkista, että vastasit ohjeiden mukaiseen määrään tehtäviä. Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.